

Slovenija izhaja vsakite-
den dvakrat, in scer vsaki
torek in petek. Cenaza celo
leto po postiji je 4 gold. 40 kr.,
za pol leta 2 gl. 20 kr., za
ene kvatre 1 gl. 10 kr. Ako
se pa iz založnice v Lju-

Slovenija.

bljani na bregu hiš, št. 190
jemlje, se plača za celo leto
4 gl. za pol leta 2 gl., za
ene kvatre 1 gl. Za celo-
letno pošiljanje na dom v
Ljubljani se odrajuje še pol
gold.

V petek 11. Prosenca 1850.

O centralizaciji in narodni ravno- pravnosti v Avstrii.

(Könc.)

Iz tega razlaganja bo vsak nepostranski sod-
nik spoznal, da nečemo centralni ali deržavni vladi
nedosegljivih in prevoskih mej staviti. S potreb-
nimi ministri za rečene predmete bi bila edinstvo der-
žave dovoljno in stanovito vterjena in zagotovljena,
ko bi se n. p. načelo izreklo in poterdilo, da ne le
vsaka terdnjava, temuč tudi vsaki top, ki se zno-
traj avstrijskih mej znajde, izključljivo v oblasti
centralne ali deržavne vlade stoji.

Po tem takem bi se mogla in imela vsa druga
opravila v Avstrii deželnim vladam in zborom ali av-
tonomii narodov pripustiti — razumi se da pod vod-
stvom in varstvom tiste izvršitvene oblasti, koja
je tudi v deržavi delavna in isključljivo vladarju
lastna. Naš namen po nikakim ni moč in preroga-
tive vladarja omejiti, temuč samo primeren in na-
raven mehanizem nju delavnosti. Zatorej zaver-
nemo vse tisto navadno očitjanje od naše nelojalno-
sti, našega podpihovanja in separatizma itd. tje od
kodar je prišlo, — v kraljestvo laži in obrekovanja.

Kako bi se pa imete deželne vlade v Avstrii
napraviti, da ne pridejo nikdar v raspor ne med
saboj, ne s centralno vlado, to potrebuje več pro-
stora, kakor da bi se moglo v novinah z enim so-
stavkom dognati. Mi se ne moremo sedaj v to reč
spustiti, samo svoje mnenje hočemo o tem predmetu
na kratko in v obče izreči.

Mi ne tajimo, da bi se ministerske stopnje, na
kterih sedaj g. g. Bach, Šmerling in Thun na Du-
naju stoje, ali popolnoma dvignule, ali da bi se saj
njih delavnost tako omejila, da bi vsa njihna tako
imenovana tekoča opravila posebni deželni ali
narodovi ministri preskerbeli. Vsaki veči kom-
plex ali vsaka večja narodna skupšina kronovin bi
imela na čelu za vsa svoja opravila enega ministra,
ki bi bil sicer tovarš deržavnih in dunajskih mini-
strov, ali on bi stanoval v glavnem mestu sebi pod-
verženih dežel in pod saboj imel ministerialne svet-
lovce za vsa deželna opravila. Takih ministrov
bi moralo v celej deržavi naj manj sedem biti, in
scer 1) za nemško; 2) česko-slovansko; 3) polj-
sko-rusinsko; 4) madjarsko; 5) rumunsko; 6) jugo-
slovansko in 7) taljansko; zraven teh bi moralo biti
ravno toliko deželnih zborov in kasacionalnih sod-
ništev. Ako bi se več takih ministrov postavilo, bi
se mi temu tudi zlo ne opirali. Ti ministri se ve de
bi se mogli redno in prijazno pomenkvati čez po-
svetovanja in sklenitbe svojih deržavnih tovarsev,
in kadar bi bilo treba, bi se morali sami k njim na
Dunaj podati. Ker so se železnice in telegrafi do
vseh glavnih mest naredili, bi se to lahko brez ve-
like težave vvedlo. Naj več koristi bi pa iz te na-
prave zavolj tega izviralo, ker bi se vsa deržavna
in narodovna opravila, stoječa pod deželnim mini-
strom, zamogla opravljati do najvišje instance v na-

rodnem jeziku, in pravilo ravnopravnosti bi nehala
biti samo prazna mama.

To misel nočemo na dolgo in široko raztegnuti.
Za izvedene in dobrovoljne brave smo jo dovolj
jasno naznačili, tudi se nočemo samovoljno z nobe-
nim razdvojití zavolj manj važnih reči (poleg kte-
rih se naznanjen namen tako ali drugač vonder le
doseči zamore). Kar pa naše stare sovražnike za-
dene, vemo da ko bi tudi v čisti odkritoserčnosti
kri in dušo pred njimi izlili, oni bodo nas vendar,
Bog ve kakošnih zločinsev in hudobij obdolžili. To-
rej se nam zdi, da bi bob v steno metali, ako bi
od tega več govorili. Pa nekterih posebnih reči
vendar moramo še opomniti z nekterimi besedami.

Pred drugim menimo, da se mora prevdariti,
ako se ima eden in ravno tisti predmet občinske od-
ministracije (n. p. šolske stvari) deliti med deržavno
in deželno vlado, gotovo boste med saboj večkrat
navskrižem, ker bo vsaka se prizadevala svojo de-
lavnost proti drugi razširiti. Neobhodno je potrebno,
da se vsak tak predmet cel in nerazdeljen eni sami
oblasti podverže. Clo tam, kjer se takemu delanju
nemoremo vogniti, posebno pri financih, bi želeli,
da bi se n. p. vsi indirektni davki z vsim in brez
izjeme deržavni, direktni pa deželni vladi podver-
gli, se ve da s tem pristavkom, da se primerno de-
narjev v deržavno denarnico odrajta, kakor se je
do zdaj godilo. V nasprotni zadevi bodo kontribu-
enti gotovo ali deržavni davek ali zemeljski prida-
vek za opus prerogationis, za sitno in nepotrebno
breme deržali, in zarad tega se bode tu in tam der-
žavna koristila. Le s takim razredenjem in raz-
delenjem posamesnih predmetov v deržavnem orga-
nizmu se zamoremo v prihodnost nevarnih razper-
tij obvarovati.

Do sedaj smo pregledovali avstrijsko cen-
tralizacijo samo iz narodnega odra, ker je to za nas
naj važnije. Ako pomislimo, da na Francoskem, v
tej gotovo enorodni deržavi, mnogi naj modrejši
moži za njo le v decentralizaciji rešenje išejo, se
bomo lahko prepričali, da ima to vprašanje še druge
zlo važne in nevarne strani, kterih za sedaj no-
čemo pretehtati.

Al našega mnenja vendar ne smemo zamolčati,
da, akoravno se že sedaj zlo potrebno kaže osno-
vanje posebnega deržavnega svetovavstva v Avstrii
po §. §. 96—98 dane vstave, se bi ta potreba še
veliko važneja pokazala, ako bi se postavila zgorej
opomnjena ministeria. To deržavno svetovavstvo,
sostavljeno iz naj bolj skušenih in poštovanih možev
vseh avstrijskih narodov, in obstoječe iz manjšega
svetovavstva, kterega udi bi stanovito v Beču sta-
novali, in večjega svetovavstva, ki bi se čez vse
dezele razpelo — bi imelo dolžnost s svojim mnen-
jem v vsaki deržavni zadevi ministrom in vladarju
služiti, al s tem pogojem, da bode carju in mini-
strom na voljo dano, sovet tega svetovavstva spol-
niti ali ne. Zdi se mi, da bi to bolj kakor vsako

drugo sredstvo pripomoglo k edinosti, obstoju in blagostanju države, njeno politiko znotraj in navzunaj vterdilo in vstavne podlage in svobode avstrijskih narodov bi ne overalo. —

Na zadnje moramo še na to odgovoriti, kar se nasprotnikom centralizacije v Austriji naj večkrat oporeče. Govori se namreč, da avstrijska vlada mora silna in močna in toraj na enem središču v enih rokah ležati. Mi sicer ne vemo, ako je zares tisti vedno močen, ki v dvobor naravo in pravico kliče: al o tem ne dvomimo, da zadnjič v takem boju pasti mora. Zdi se nam, da naši protivniki, znabiti proti volji, v svojem govoru razne pomene mešajo, ker namreč govore od močne vlade, pa pod tem le lahko razumijo. Ako tako mislijo, jim nočemo oporeči, mi mislimo, da lahkota vladati ni ravno ena prvih potreb ustavne države. V državnem vladanju je samo despotizem in barbarstvo lahko; razsvetljene in svobodne vlade so vedno marljivo skerbele tisuč in tisuč državnih in srejskih dobičkov pridobiti, torej niso mogle in tudi niso hotle razglasovati svojo lahkoto za naj važnišo reč v državnem organizmu. (Narodny nov. Fr. Palacky.)

Austrijsko cesarstvo.

Ljubljana 8. januarja. Z današnjim dnevom je vsim Slovencem v blagor nova zvezda zasijala; ta dan se mora z zlatimi čerki v bukve veselja zapisati, da celi Slovenii vedno v spominu ostane. Kaj se je pa vendar tako važnega, tako imenitnega zgodilo? — Vsim je znano, da je tukajšna c. k. kmetijska družba živinozdravniško in kovaško šolo napravila. Ta šola je bila danes prvokrat odprta. Mnogo za blagor domovine vnetih gospodov je bilo pričujočih. Nevtrudljivi predsednik kmet. družbe gospod Terpinec je naj prvi učence s prijazno besedo nagovoril, jim prav lepo razložil veliko pomembo te naprave in jih živo opomnil svoje učeniške vsehkozi vbogati. Potem gospod Dr. Bleiweis, vodja in učenik te šole, besedo povzame, tako živo in serčno govori, da so bili vsi pričujoči globoko ganjeni, on razloži posamezne predmete, ki se bodo učili, jim šolski in hišni red naznani, opomne, kako važna in koristna je ta naprava, ter učence opomina, vse svoje moči napeti, se tako imenitnih vednost naučiti, in zraven tega tudi spodobno zadržanje od njih tirja, jih v imenu domovine in njih lastnega prida zaroti po njegovih besedah se ravnati. Na zadnje se verli domorodec gospod Terpinec vsim poslušavcem zahvali, ker so to napravo obiskali. Tako je bila slovesnost končana. Koristi in dobička, ki bosta iz te naprave izviralala, ne bomo popisovali. Kdor prevdari, kako redki so pri nas živinski zdravniki, koliko konj pri podkovanju pod zlo gre, bo naše besede poterdil, ako rečemo, da je ta naprava zlata zvezda za vse slovenske dežele. Vedoželjnost Slovencev se je kakor povsod, tako tudi tukaj pokazala. Že prvo leto se jih je toliko zapisalo, kolikor jih v Gradcu nikdar ni bilo. Hvala in slava kmet. družbi in nje predsedniku g. Terpinu! Hvala in slava g. Dr. Bleiweisu in g. Dr. Strupitu, ki sta iz gole ljubezni do domovine za učeniška se ponudila in tudi od visokega ministerstva poterjena bila. Skor celi dan se bosta z učenci trudila. Dokler se med nami taki moži najdejo, še Slovenska ni zgubljenala!

Ljubljana 9. januarja. Danas je iz Dunaja naš željno pričakovani deželni poglavar prišel. Z radostjo smo ga sprejeli, ker je on kakor nam verjetne novice naznanijo, mož po duhu ustave. „No-

vice“ pišejo: Od nekiga častitiga rojaka iz Dunaja smo prejeli te dni pismo, v katerim nam, kar smo zastran našiga deželnega poglavarja v poslednjih Novicah pisali, popolnoma poterdi, rekoč: „Poglavar, ki ga na Krajsko dobite, je skozi in skozi časti vreden mož, poln dobre volje, blagiga serca in prav posebne ljubeznivosti; serc pa je ustavo-ljuben in pravičen mož, in de ravnopravnost narodov zares spoštuje, se zamorete iz tega prepričati, de si je berž, ko je bil za poglavarja krajske kronovine izvoljen, Potočnikovo slovnico omislil, po kateri ga naš rojak, gosp. Smole, slovenskiga jezika učil.“ De bo vsak rodoljub z velikim veseljem to novico sprejel, je gotovo. — Kako pa se bo obnašal novo izvoljeni gosp. predsednik deželnega sodništva v Ljubljani, ki ne besedice slovenskiga jezika ne zna? Kako se bo vedel na takim mestu, kjer bo večkrat neobhodno potreba v slovenskim jeziku gladko govoriti in očitno presojevati? To ni vprašanje le tako imenovanih „Ultraslovincov“, to je vprašanje vsih Krajsncov, ki vedo, de vradniki, ki imajo z ljudstvom opraviti, morajo po postavah ustave tudi ljudstva jezik znati. Gosp. predsednik zna serc vradnik visoke vrednosti in visoke pravniške učenosti biti, — vse to radi verjamemo in spoznamo, — ali znanost deželnega jezika je na njegovim mestu neobhodna potreba. Žalostni stan bo mogel taciga predsednika biti, ki bo namestnika in tolmača potreboval! Daljno premišljevanje zadreg, v ktere zna predsednik brez znanosti deželnega jezika priti, izročimo samimu njemu, — premišljevanje zastran spolnovanja tolikrat imenovane ravnopravnosti pa prepustimo bravcam. — Gosp. profesor Metelko je (kakor je bilo napovedano) staroslavenski jezik razlagati začel. V prvem krepkim nagovoru je naznanil serčno veselje, de se je toliko poslušavcov nabralo, katerih je okoli 20, večidel bogoslovcov, med njimi tudi častiti profesor duhovniga pastirstva, gosp. Janez Poklukar.

Terst 3. januarja. Danes so bili trije barokovdji z civilnimi zlatimi svetinjami okinčani. Barokovdja Pallina je dobil sredno zlato; Leva in Verona pa mali zlati.

Iz Gradca. Čutim i nadam se, da mila Slovenija in ljube Novice, Slovencev blagi zvezdi, zavoljo besed: „občno zaježljene nove oblike“, ktere stare obične reči pomene i obljuje, ne budete dolgo križem gledali, temoč se mahom spet posestrili. Za naš narod ja hočete prijazno svetiti. In česar je našemu narodu treba, kar nas krepi, reši, časti, kar slabi in vničuje, vejo vsi dobro — predobro, ki svoj narod ljube i z višjega — zgodovinskoga gledišča njegove rane i potrebe pregleduju.

Kaj je nas Slovene v lanski burji rešilo? kaj Austria? To, da smo bratovsko i složnih misli endrugom ruke podali. Kaj nam zamože obljubljeni i vedno prikratjenu ravnopravnost vresničiti? To, da vsi za endruga stojimo. Kaj našo moč i po njej veljavu, sreču, omiku i slavu pomnožiti? to, da se se, kolikor mogoče, bolj ozko zedinimo med seboj s vsimi dušnimi silami. Posamesne palice lahko potere, terdno v butaru zvezanih nikdo.

Slavni Kolar je bil oni prvi od božje previdnosti nam zbudjeni blagi mož, čega bistri duh je iz svoje svetle višine naše potreboče na tenko pregledal ino — odrešne resnice učil. Njegova zlata kniga: „Slovstvena uzajemnost Slavenov“ je bila oživljajuča trobenta, čije prebudne glase su Slave sini zavzetjem slušali, s radostnim sercem sprejeli i čres 20 let blagi sad sedajne precaj krepke na-

rodne zavesti dozorili. To rajsko drevce je jedino on zasadil. Slava mu! Večna hvala mu!

Na njegovem svetlem duhu su se mnogi drugi prižgali, ki njegove nauke kakor njegovi apostoli dalje šire, put k bratovski slogi i ozkeji uzajemnosti prikraćuju i uspešno vglajaju. — Njegovoga duha nadušen je slavni spisatelj u letu 1846 u Pragi izdane kaj vredne knjige: „Hlasove o potrebe jednoty spisovneho jazika pro Čechy, Moravany a Slovaky“.

Ko milejša danica njim njena luč sveti na narodnom nebu, kтеру serčno nasleduju z veselim zaupanjem boše prihodnosti, kar obilo reči dokazuje. — Njena vse časti vredna sestra na našem južnom nebu je knjiga: „Pravila kako izobraževati ilirsko narečje i u obće slavenski jezik“ od našega iskrenoga Matia Majera, ki mu stavi neumerlu slavu u slovenski domovini.

Mislím, da nje preveč, če rečem: To preblagu knjigu bi naj vsaki vlastenec rad prebiral, i vsaki naš učitelj i dijak se nje na pamet učil. Tudi Iliri i Čehoslaveni budu u njoj neku svoju pregrehu spoznali, koju njim navada zakriva. Ona je bogat zaklad slovnških vednosti, kaže nezavdarljivo, česar je treba, kar mora biti, je jasen pot k slogi s preroškim duhom naznamnan, vnema veselo serca i bode ob svojem beržčasne predalnem času tudi obili sad rodila. —

Kakor nam visokoučeni slavni oče Palacki v političkih, tako nam Majar v slovnških rečeh pravu put kaže i znotranja sila nas po nji vabi i žene. Bi mi sami toliko pregledali, bi gotovo z njima jednako govorili. Ne bodimo tedaj mudni. Sadaj slobodno 2, 3—4 korake na enkrat naprej stopimo, sada, ki je začetak novega deržavljanskega življenja, ki se vse urade i uradne opravila novo osnovaju i kerste, sadaj, ki je vekšini u vsem tem kakor v vlastnom jeziku poduka treba i celo staro še neznanu. Ravno sadaj je široka podloga naj bolj primerna. Nevedoma i skoro bez vsega velkšega truda pridemo ročno kam dalje i dostavimo mnogo.

Ako za sadaj toliko pristopimo, ko nam M. Majar u Sloveniji list 97 svetuje, ne bude za toga voljo nobene potike, zmote ili nerazumljivosti.

Tudi neporečimo: Naj nam južni bratje take nekaj na proti pridejo! — Bog je zakon stvaril, da se manji k vekšem, slabeji k močnejšem vteka, kakor manje vode u velkše. Alj ko vekše vode oberoč manje objamejo, se s njimi bogate, čerste, krepce, deloma premene, veličastnu rasu i njim to prinešenu pripomoč s veličanstvom i mogočnim slavnim imenom povernu — tako bude naš pristop i upliv naše sorodne brate i njih jezik množil, bogatil, krepil, s prekrasnim uresi kinčal i nas z njimi u mogočen, veličasten in slaven južnoslavenski narod i jezik (ali marveč narečje) premenil, kojega slilu, imenitnost i važnost budu tudjinci spoštovaje cenili. Za živoga Boga, velja kamur serce pelja! Kakor vodi je Bog tudi kervi put osnoval. Za to serčno naprej, kamur božji perst kaže! —

Pri ti priloznosti novoga začetka moram eno slovnško zastaviti i kakor sem že večkrat ustmeno storil, tudi pismeno sam se zatožiti (ker me drugi nikdo ne hoće) zavoljo pomote u svoji slovnici vpejljane i tisućerokrate posnemane.

Na str. 74 pri številkah 1., 2., 3. postavim tri od glagolov izpeljane prilozne ishode ali končovke, kterih pomen u spodstojecima dvema verstama razkladam. Ali prvi končavki na: aven-avnavno i na iven-ivna-ivno naj beržeje krivo tolmaćim.

Ne pomenite, što sem pisal, nego beržčas ste latinsko dus-da-dum ili nemečko der-die-das p. zu endende = dokončaven-vna-vno, izveršiven-vna-vno = der-die-das zu vollendende, ohladiven-vna-vno = der-die-das abzukühlende, ino

dokončen-čna-čno, je = das endende
izveršen-šna-šno „ = „ vollendende
ohladden-dna-dno „ = „ abkühlende
pozaben-bna-bno „ = „ vergessliche
poguben-bna-bno „ = „ verderbliche,

ko njih već nad številkoj 1 stoji. Končovka lživ-a-o pa je praviloma nemečko — bar, p.:

dokončljiv-a-o = endbar
izveršljiv-a-o = vollendbar
ohladjliv-a-o = abkühlbar
pozabljiv-a-o = vergessbar
pogubljiv-a-o = verderbbar.

Je končovka iv-iva-ivo istoga pomena ko končovka iven-ivna-ivno ali drugoga? ?

Rajni Jarnik se te razsode ni hotel lotiti. Na str. 4 svoje etimologie piše naslov: adjectiva verbalia, podstavi mahom prašaj (?) i dva priloga, kterih pravoga pomena ne ve ali ne upa doćiti ino ja ponemći, ko bi oba bila na lživ-a-o, razen zadnjega na tisti strani. Na str. 17 činjednako, pozneje se tih končovk popolnoma ogible. — Ino kolika obilnost in natančnost je v njih zapopadena! Zal mi je, da z ene strane ne vem, z druge ne vtegnem teh reči široma razlagati. Bi se kdo božji tega dela poprijel te končovke praviloma razjasnil, kakor pomen vseh končovk, v kterih še naše knjige i novine vedno obilno pomot prinašaju. Kaki pregled (ili šema) skoro po novinah razznanjen, bi nam naj tečas namestual prihodnu popolnejšu etimologiju. Pogreske u razgledu bi se spet po novinah lahko hitro popravile i se po tem takem ročno doveršenost dognala.

U tem imemo razsoden prepír, ki k slogi pelje. Dr. J. Muršec.

Horvaška. Gospod Dragotin Župan je 5. januaria začel v Zagrebu razlagati slovenski jezik in slovnstvo. Zlo veliko poslušavcev se je snidelo njegovo razlaganje poslušati.

Česka. Vojaki mende še niso avstrijanske meje v Saksonio prestopili, kar smo zadnič naznanili, toliko je pa gotovo, da so na meji in da se še vedno iz Dunaja po železnici na Česko vozijo.

Galicia. Nobeden v Lvovu bolj raynopravnosti ne razumi kakor učeníki gimnazija. Učeníku nemske literature, mlademu gospodu Hock so zavolj nespodnega ravnanja maćkino godbo zagodli. Zavolj tega so skor vsi Rusini z nekterimi Poljci ali iz sedme šole izgnani ali pa zaperti bili. Nemecev pa, to se že tako razumi, ni bil nobeden kaznovan, akoravno so bili prvi, ki so lepoglašeoćo godbo začeli.

* Mesto Baranov in njegovo okolico je 19. p. m. huda povodenj obiskala. Visla se je zamasila in na enkrat te kraje zalila, tako, da je vsa živina potonila; ljudje so se komaj na strehe rešili, ki bodo morali lakote pomreti, ako ne bo mogoće lednih plahť prebiti, ktere so namenili s topovi prestreliti.

Ogerska. V Ščavnici se je rudarska šola po visokem ministerskem ukazu 2. januaria sopet odperla.

Tuje dežele.

Nemska. Avstrijanska, bavarska in frankobrodská posada je nadvojvodu Jovanu 30. decembra baklado napravila; pruska pa ne.

Nadvojvodu Jovan je 4. jan. Frankobrod zapustil.

Lepoznansko polje.

Nove oblike.

(Konec.)

VI. Tukaj opomnimo velike zmote, ki se je v naše bukve zaplodila, brez da bi toliko podpore imela, kakor prejšni primerleži. Mislimo s namesto *šč*. Menda nikjer na Slovenskem se ne čuje čist *š* v tem primeru. Gorenc izgovarja glas, ki vsa usta napolni, kakor bi bil dvojin *š*; vsi drugi Slovenci pa, izjemov se malo najde, vedno *šč* govorijo. To tirja glasno etimologija. Ona kaže, da se pomehčana *st*, *sk* ne glasita kakor pomehčana *s* in *h*; da iz besed pust, pisk; pušča, piščal; iz besed suh, pis pa; suša, pišem praviloma izvira. Od drugih Slovanov in starih Slovencev ne govorimo; kjer ni jednega, da bi to razločno zanemarjal. Ali gledajte na blagoglasnost, nam kdo poreče *šč* ušesa žali. Prijatelj! mu odgovorimo, ako ti reč težko dé, zamolči je, če glasno bereš, in vsi jedno ti bode. Sej tudi naši kmetje tako delajo. Oni beró iz bukev, kakor se v njihovi vasi govori, desiravno ni tako pisano. Ako pa pišeš, prosimo, piši pravilno. Ne boj se, več jidel smo tega glasú tako navajeni, da nam nikakoršne nadlege ne dela!

VII. Naj se piše *da* namesto *de*. Večjemu delu Slovencev bi s tim vstregli, in se z južnimi brati, kakor z starimi Slovenci in Rusi zložili. —

Poglavitno smo dokončali. Ostanje nam še neke bitvice, ki jih neradi zamolčimo. Sodimo namreč, da nebi krivo bilo, ako k temu še 1) *ti, ta, to* namesto *ta, ta, to* privzamemo. Tako je staroslovensko, tako je na Štajarskem in drugod v navadi. Tudi *toti, a, o* je prav. Rusi imajo *tot, a, o*.

2) V bolj razločno bi se pri določivnih prilogah ženskega spola končnica *ej* za *i* vpeljati znala, in sicer v dajavniku in mestniku edinobroja. S tim bi se od nedoločivnih določivni prilogi razlikovali. N. pr. zeléni gori, pri zeléni gori; nasproti pa zelénej gori, pri zelénej gori. Tudi ušesom bi se vstreglo. Opera se pa ta oblika ne lé na staroslovenski, ampak tudi na druge slovanske jezike. Najdemo v tem primeru *ej, oj*. Domá je pa tudi na slovenskem, ter se govori in piše pri Korošcih, Štajarcih, horvaških in vogerskih Slovencih.

3) Naj bi se vez *i* zravno *ino* včasi rabila. Tudi ona se najde na Slovenskem, čeravno bolj redko; pa nas zjedini z starimi Slovenci in vsimi družimi Slovani, tudi je zlo pripravna.

To je skoraj vse, kar naše nove oblike obsežejo. Vidi se, da nasvetovane premembe zvekšema nas Krajnce, posebno Gorence zadenejo. — Mnogokrat se nam je očitalo, in ne po krivici, da se terdovratno držimo svoje posebnosti, da pravice drugih Slovencev ne spostujemo, da hočemo zakone dajati. Ali hočemo svojo termo še dalje gnati? Krajnci! ne pozabimo toliko važnega sveta: Ne stori bližnjemu, kar nečeš, da ti on stori. Mi se bojimo v ilirstvu zgubiti se; Korošec, Štajarc, Istrijan i. d. naj se nam pa brez upora uklone. To ne gre. Vemo, da poreče kdo, Krajnci ne pozabimo sebe samih! Tega, prijatelj! tako ne storimo; le prikratimo si nekoliko. Zakaj v lastni volji se lahko ukaže; soseda pa z lepo pridobiti gre. Nasledki inakega ravnanja so razpertija in odpad.

Od umevnosti pisati se nam nepotrebno zdi, kjer ona ne obstoji toliko v končnicah, kakor v

besedah. Dolenec Gorence, Krajnc Štajerca dobro ume, desiravno vsak po svoje zavija. Rekli bi, da so ji naše oblike pred v podporo, kot v škodo. In pri vsem tem se slovenščine terdo in zvesto deržimo. Njene meje le najmanj prestopiti se skerbno varujemo, ter spremembo le zelimo, ako ona narave slovenske ne rani. Toraj smo tistim nasprot, ki nas v ilirstvu utopiti hočejo, dobro vedoč, da je takova poguba samih sebe ne samo nepotrebna, ampak tudi izobraženju našega naroda škodljiva. Le očitna korist, le mogočni nagibi, bodi uma, bodi sile včinjajo tako prerodjenje. Ktera tih reči nas žene? Pomisliti je treba, da ste medlôba in oterpnost gotove predhodnici, in žalostne spremljevalki umirajočega naroda v tem primeru. Tudi imamo Slovenci marsikako prednost n. pr. glasnico *o* namesto *u*, dvo broj, gibčnost naglasa in priločnost za petje i. d. kar se ne sme nemarno od sebe metati.

Rajše hodimo pot, ki smo jo tukaj nasvetovali. Sej smo bratje, zlo podobni jeden drugu. Pospravimo, kolikor mogoče, vzajemne razlike s pota, in vživali bodemo, svoji naravi zvesti ostanši, vendar dobrote jedinosti; kjer vemo, da kdor bode slovenščino pično umel, bode tudi ilirščino, in tako nasproti. Kaj nam prihodnost prinese in premeni, se ve, da ne znamo.

Ni nam tudi nemogoče, prednosti ilirskega jezika vdeležiti se. Mislimo imensko ali kratko sklambo prilogov in kratke oblike glagolov v preteklem času. Nekdaj so bile tudi naše. To in ostanki od obojih bi nam pravico dali. Tako n. pr. smo od prvih ohranili: do čista, iz lahka, iz nova, vsega dobra, jeden druga, jeden drugu namesto do čistega, iz lahkega, iz novega, vsega dobrega, jeden drugega, jeden drugemu. Znabiti se še mnogo družih sem ter tje po kotih znajde. Od glagolov imamo Notrajnsko *asta, esta, ista; aste, este, iste*, n. p. delasta, nesesta, učista itd., čeravno je zdaj zlo pomen sedajnega časa dobilo. Potlej Koroško *besem, besi, bé*, in Hrovaško-Slovensko *beše*. Kako potreba nam je tih oblik, vsaki dobro ve, ki pozna okornost naših sedanjih, posebno v pesmi. Skoncoma bi se nam sicer nemalo čudne zdele; pa kmalo bi se prikupile in vdomačile, kjer so le zgubljeni in zopet sprejete stare znanke. Sej nam je znano, da se je v naš jezik marsikaka tujka vrila. Ako nam je ona umevna in domača postati mogla; koliko lože se bomo nekdanje svoje navadili. Jasno je, da se vpeljava le polagoma goditi mora. —

Naj bode zdaj besedovanja dosti. Vsim se tako ne upamo vstreči. Marsikdo bode svoje naprej trobil, in naših besed otrešel se, kakor koder vode. Za-nj tudi niso dokazi; ukazati bi se mu moglo. Tedaj sklenemo, k vam dragi bravci! k vam slovenski pisatelji! še enkrat obernivši se! Prevdarite, lepo prosimo, naše besede, pretehtajte jih in presodite! Vodi vas, kot je nas vodila, važna misel, da zdaj svoji prihodnji sreči, ki nam le v serčnem objemu svojih slovanskih bratov evete, temelj pokladamo, kateri pa samo na vseslovenstvu terdo stafi zamore. Nujte! Dvignimo se z pogumom čez tesno omrežje starih šeg in predsodkov! Navada se ukloni nam, ne mi nji. In pred vsim ne prezrimo ostrotirjanje časa, ki se ne pusti berzdati! Z Bogom! Podgorski.